

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3393/2023. (VII. 27.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Mfv.VIII.10.014/2022/9. számú ítéletével szemben előterjesztett alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője (dr. Varga János Tamás ügyvéd és dr. Menyhárd Attila egyéni ügyvéd) útján alkotmányjogi panaszt terjesztett elő. Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz. Alkotmányjogi panaszában a Kúria Mfv.VIII.10.014/2022/9. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte.
- [2] Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügy tényállása szerint az indítványozó az Amerikai Egyesült Államokban véglegesített egyetemi tanárként dolgozott, majd az alperes egyetem meghívására Magyarországra költözött, és munkaviszonyt létesített az egyetemmel egyetemi tanár munkakörben, valamint dékáni feladatokat is ellátott az egyetem egyik szervezeti egysége vonatkozásában. Az indítványozót foglalkoztató szervezeti egység megszüntetését követően az indítványozó munkaviszonyának a megszüntetésére felmondással került sor, mivel az indítványozó a felajánlott megbízási szerződést nem fogadta el. Az egyetem a munkaviszony megszüntetésére tekintettel tizenkét havi távolléti díjnak megfelelő végkielégítést fizetett az indítványozónak.
- [3] Az indítványozó keresetet nyújtott be a bírósághoz, melyben további végkielégítés megfizetésére és költségei viselésére kérte kötelezni az alperes egyetemet. Arra hivatkozott, hogy a munkaszerződése nem adekvát ok miatt került megszüntetésre, a felmondásban megjelölt átszervezés nem minősül ilyennek, és a munkaszerződése alapján a jogviszonya megszűnését megelőző évben kifizetett összes juttatása húszszorosának megfelelő összegű végkielégítésre jogosult.
- [4] Az elsőfokú bíróság a keresetnek helyt adott. A másodfokú bíróság – megismételt másodfokú eljárásban – az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, és a keresetet elutasította, mivel a bíróság szerint a végkielégítés mértékéről rendelkező szerződéses kikötés a jóerkölcsbe ütközik, ezért semmis. Az indítványozó felülvizsgálati kérelme nyomán eljárta Kúria a másodfokú bíróság ítéletét hatályában fenntartotta.
- [5] Az indítványozó a bírói döntéssel szemben terjesztette elő alkotmányjogi panaszát. Álláspontja szerint a Kúria ítélete sérti az Alaptörvény M) cikk (1) bekezdéséből levezethető szerződési szabadságot, ami az adott esetben szerinte „az emberi méltóságból fakadó cselekvési autonómiával nagyon szoros összefüggésben merül fel”. Az indítványozó úgy vélte, hogy az őt megillető szerződési szabadságot a bíróságok észszerű indok nélkül korlátozták. Állította, hogy a végkielégítés összegére vonatkozó vitatott szerződési feltétellel kapcsolatban észszerű indok, azaz a közérdek sérelme (vagy akár érintettsége) semmilyen formában nem állapítható meg, és ilyen-körülményre ítéletében a Kúria (illetve jogerős ítéletében a Fővárosi Ítéltábla) sem hivatkozott a kifogásolt bírói döntés alapjául szolgáló jóerkölcsbe ütközés megítélésakor.
- [6] Az indítványozó szerint a Kúria ítélete sérti a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát azzal, hogy az indoklási kötelezettség alkotmányossági követelményének nem tesz eleget. Álláspontja szerint a Kúria, illetve az eljáró bíróságok semmilyen magyarázatot nem adnak ítéletükben arra, hogy a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvénynek (a továbbiakban: régi Mt.) „a munkavállaló javára, az eljáró bíróságok által sem vitatottan, eltérést engedő rendelkezése hogyan válik a bíróság számára a munkavállaló javára eltérést nem engedő maximális mértékké.” Szerinte a Kúria nem teljesítette a bírói jogalkalmazás jogbiztonságot védő garanciális feladatát a generálklauzulák konkrét esetre alkalmazása körében az értelmezés szempontrendszerének világos megfogalmazásával, s ekként az alapügy legfontosabb érdemi kérdésében, a jóerkölcsbe ütközés megítélés tárgyában nem adta megfelelő indokolását döntésének. Állította, hogy az eljáró bíróságok elmulasztották igazolni, hogy a szerződési szabadság korlátozása a közérdekre figyelemmel megállapítható észszerű indokon

nyugszik. Szerinte így a Kúria, illetve az eljáró bíróságok nem indokolták, hogy az Alaptörvényben rögzített mely társadalmi értéket sérti a felek alkotmányos védelemben részesített joga, a szerződési szabadság talaján kialakult megállapodása. Mindezek alapján úgy vélte, hogy a támadott ítéletek indokolási hiányosságai az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését, a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét jelentik.

- [7] Az indítványozó sérelmezte, hogy a Kúria szerint kizárólag azért megengedhetetlen és ütközik jóerkölcsbe egy végkielégítési szerződéses kikötés, mert annak mértéke lényegesen meghaladja a régi Mt. szerinti végkielégítés mértékét. Ezáltal az indítványozó szerint a Kúria sem a mindenkori Polgári Törvénykönyvben és a régi Mt.-ben is rögzített (munkavállaló javára eltérést engedő) szerződési szabadság törvényi tényállását, sem a végkielégítés régi Mt. szerinti rendelkezéseit, sem a jóerkölcsbe ütközés generálklauzuláját nem az Alaptörvény 28. cikkében foglalt kötelezettségét teljesítve értelmezte, és ezzel megsértette az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből eredő jogbiztonság követelményét is. Az indítványozó álláspontja szerint sérti a jogbiztonság követelményét, hogy a Kúria ítéletében „nem ad iránymutatást arra nézve, hogy mekkora mértékű végkielégítés köthető ki jogszerűen, milyen szempontok szerint minősül egy munkaszerződésben kikötött végkielégítés jogszerűtlennek vagy jelen esetben milyen mértékű végkielégítést tartott volna tisztességesnek”.
- [8] Alkotmányjogi panaszában az indítványozó az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdését is megjelölte megsértett rendelkezésként, azonban indítványa nem tartalmaz indokolást arra vonatkozóan, hogy a támadott bírói döntés milyen módon valósította meg ennek az alaptörvényi rendelkezésnek a sérelmét.
- [9] 2. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az Ügyrendjében meghatározottak szerinti tanácsban dönt az alkotmányjogi panasz befogadásáról, az 56. § (2) bekezdése értelmében pedig a befogadhatóságról dönteni jogosult tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 26–27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. § szerinti feltételeket.
- [10] Az Abtv. 27. § (1) bekezdése szerint az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d)* pontja alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Az indítványozó a sérelmezett kúriai ítélettel zárult ügyben felperes volt, s a perben a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette. A magánszemély kérelmező ekként alkotmányjogi panasz benyújtására indítványozói jogosultsággal rendelkezik, érintettsége fennáll.
- [11] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerint az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani. Az indítványozó az Abtv. 30. § (1) bekezdésében meghatározott hatvan napos határidőben előterjesztett panaszában (a Kúria ítéletét az indítványozó jogi képviselője 2022. július 21-én töltötte le, az alkotmányjogi panaszt elektronikus úton 2022. augusztus 11-én nyújtotta be) a bírósági eljárást befejező, rendes jogorvoslattal nem támadható kúriai ítéletet támadta.
- [12] Az alkotmányjogi panasz benyújtásának törvényi feltétele [27. § (1) bekezdés *a)* pont], hogy a panaszos Alaptörvényben biztosított jog sérelmére hivatkozzon. Az Abtv. 27. § (1) bekezdés *a)* pontjával összefüggésben következetes az Alkotmánybíróság gyakorlata a tekintetben, hogy alkotmányjogi panasz csak az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének valószínűsítésére alapítható. A jelen indítvány e feltételnek csak részben tesz eleget. Az Alaptörvénynek az indítványban megjelölt B) cikk (1) bekezdésére az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint csak a kellő felkészülési idő hiányával, illetve a visszaható hatályú jogalkotás tilalmával összefüggésben alapítható alkotmányjogi panasz [pl. 3062/2012. (VII. 26.) AB határozat, Indokolás [86]–[91]; 3041/2014. (III. 13.) AB végzés, Indokolás [22]]. Az indítványozó az alkotmányjogi panaszában az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével összefüggésben azt állította, hogy a támadott bírói döntés az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből eredő jogbiztonság követelményét sértette meg. Megállapítható tehát, hogy az indítványozó alkotmányjogi panaszának érdemben nem az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata által megjelölt, a kellő felkészülési idő hiányával, illetve a visszaható hatályú jogalkotás tilalmával összefüggésben álló sérelmet állított az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésére hivatkozva, nem ilyen sérelmével összefüggésben alapította kérelmét az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésére.
- [13] Az Alaptörvény 28. cikke szintén nem alapjogot tartalmaz, hanem a bíróságok felé fogalmaz meg a működésükre irányuló elvárásokat, így az abban foglaltak egyedi érintett vonatkozásában megvalósuló alapjog sérelméhez nem vezethetnek, arra alkotmányjogi panasz az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint nem ala-

- pítható {3184/2016. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [25]; 3257/2016. (XII. 6.) AB végzés, Indokolás [13]; 3138/2022. (IV. 1.) AB végzés, Indokolás [10]}.
- [14] Az alkotmányjogi panasz benyújtásának törvényi feltételeként az Abtv. 52. §-a kifejezetten rögzíti a határozott kérelem követelményét, amelynek részét képezi az indokolás előterjesztésének a kötelezettsége is [52. § (1b) bekezdés *b*) és *e*) pont]: „Indokolás hiányában a kérelem nem felel meg a határozottság Abtv. 52. § (1b) bekezdésében írt követelményének, annak elbírálására nincs lehetőség.” {34/2014. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [212]} Az Abtv. 52. § (1b) bekezdés *e*) pontja értelmében az indítvány akkor tartalmaz határozott kérelmet, ha bemutatja az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét és egyértelmű indokolást ad elő arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabály, jogszabályi rendelkezés, illetve bírói döntés miért ellentétes az Alaptörvény felhívott szabályával. Az indítvány e követelménynek az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdése vonatkozásában nem tesz eleget. Az indítvány nem tartalmazott indokolást arra vonatkozóan, hogy a bírói döntés miért sértette az indítványozó Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tulajdonhoz való jogát.
- [15] Az Abtv. 29. §-a a befogadhatóság tartalmi feltételeként határozza meg, hogy az – egyéb törvényi feltételeknek megfelelő – alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet tartalmazzon vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását [ld. pl. 21/2016. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [20]; 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]]. A feltételek meglétének a vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [16] Az indítványozó álláspontja szerint az alapügyben sérült az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésébe foglalt tisztességes eljáráshoz való joga, illetve az eljáró bíróságok döntése sérti az Alaptörvény M) cikk (1) bekezdéséből levezethető szerződési szabadságot. Az indítványozó úgy vélte, hogy az őt megillető szerződési szabadságot a bíróságok észszerű indok nélkül korlátozták. Állította, hogy a végkielégítés összegére vonatkozó vitatott szerződési feltétellel kapcsolatban ésszerű indok, azaz a közérdek sérelmét ítéletében a Kúria (illetve jogerős ítéletében a Fővárosi Ítéltábla) nem állapította meg a bírói döntés alapjául szolgáló jóerkölcsbe ütközés megítélésakor. Ekként pedig a bírói döntés sérti a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát is azzal, hogy az indokolási kötelezettség alkotmányossági követelményének nem tesz eleget, mert az alapügy legfontosabb érdemi kérdésében, a jóerkölcsbe ütközés megítélése tárgyában nem adta megfelelő indokolását döntésének.
- [17] Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy a hatalommegosztás rendszerében a többi állami szervnek a bíróságok jogértelmezését el kell ismernie [lásd: 3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [14]; 3014/2022. (I. 13.) AB végzés, Indokolás [27]]. A testület gyakorlata következetes abban, hogy „[a]z Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d*) pontja, valamint az Abtv. 27. §-a alapján a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kiküszöbölésére van jogköre, a bírói döntés irányának, a bizonyítékok bírói mérlegelésének, és a bírósági eljárás teljes egészének ismételt felülbírlatára azonban már nem rendelkezik hatáskörrel” [3231/2012. (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [4]]. „Az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. §-ában szabályozott hatáskörében eljárva a bírói döntés és az Alaptörvény összhangját biztosítja. Ebből következően a bírói döntés alaptörvény-ellenességének vizsgálata során az Alkotmánybíróság attól is tartózkodik, hogy a bíróságok felülbírlati jogköréhez tartozó, szakjogi vagy kizárólag törvényértelmezési kérdésekben állást foglaljon [...]” [3137/2013. (VII. 2.) AB végzés, Indokolás [9]]
- [18] Az Alaptörvény M) cikk (1) bekezdésére és XXVIII. cikk (1) bekezdésére alapított indítványi érvekkel szemben az Alkotmánybíróság rögzíti, hogy a bíróságok jogkörébe tartozó – így nem az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozó alkotmányossági – kérdésnek tekinti a tényállás megállapítását és megítélését, az alapügy tárgyát képező, a végkielégítés összegére vonatkozó vitatott szerződési feltétel jóerkölcsbe ütközés vizsgálatát, illetve eldöntését. A támadott bírói döntés világosan kifejti, hogy a végkielégítés jogintézményének funkciójából indul ki, ami nem más, mint egyszeri pénzbeli juttatás a munkavállaló hűségének honorálására, és segítséget ad a létfenntartásban arra az időszakra, amelyre a munkavállaló nem rendelkezik jövedelemmel (Kúria ítélete [39]). A Kúria leszögezte továbbá, hogy az indítványozót a régi Mt. 95. § (3) bekezdése értelmében nem illette volna meg végkielégítés a munkaviszonya megszűntetésekor, mivel a magyar szabályok szerint nyugdíjasnak minősült. A Kúria azt is megállapította, hogy a felek a közöttük fennállt munkaviszonyban irányadónak tekintették az egyesült államokbeli szabályokat, melynek alapján is csak 12 havi munkabérnek megfelelő összegű végkielégítés járt volna az indítványozónak (amit az indítványozó általa sem vitatottan megkapott a munkaviszonya megszűntetésekor). Mindezt figyelembe véve a Kúria azt is hangsúlyozta, hogy az adott munkaszerződés végkielégítésre vonatkozó rendelkezése jóerkölcsbe ütközésének vizsgálatakor a „magyar társadalom értékítéletét”, az „általános társadalmi megítélés”-t kellett mércének tekinteni, egyben értékelni a felperes helyzetét, státuszát.

Összességében tehát ezen indokok alapján ítélte úgy a bíróság, hogy a 240 havi végkielégítés (összesen 2,7 milliárd forint) „ellentétben áll a jogintézmény rendeltetésével, funkciójával. Az általános társadalmi megítélés ezt a mértéket elfogadhatatlannak tartja, ezért az nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközik, így semmis.”

- [19] Tartalma szerint az Abtv. 27. §-a alapján előterjesztett alkotmányjogi panasz valójában a bírói döntés felülbírálatára irányult. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint: „[Ö]nmagában az a körülmény, hogy az indítványozó nem ért egyet a bíróságok döntésével és annak indokolásával, nem elégséges érv a támadott döntés alaptörvény-ellenességének alátámasztására” {3364/2017. (XII. 22.) AB végzés, Indokolás [21]}. Erre figyelemmel az Alkotmánybíróság az Alaptörvény M) cikk (1) bekezdése és XXVIII. cikk (1) bekezdése sérelme tekintetében az indítványi kérelem tartalmát illetően arra a megállapításra jutott, hogy az indítványozó valójában nem alkotmányossági problémát tárt fel, hanem az eljáró bíróság jogértelmezését, a bírói jogalkalmazói tevékenység körébe tartozó törvényességi kérdéseket vitatott. Az alkotmányjogi panaszban foglalt érvek alapján ezért nem állapítható meg, hogy a végkielégítés megfizetése tárgyában indított perben hozott támadott bírói döntéssel kapcsolatban az Abtv. 29. §-ában szereplő feltételek fennállnak.
- [20] 3. Mivel a fent kifejtettek szerint az alkotmányjogi panasz részben nem tett eleget az Abtv. 27. § (1) bekezdés a) pontjában, valamint 52. § (1b) bekezdés b) és e) pontjában írt feltételeknek, illetve a befogadhatóság Abtv. 29. §-ában előírt feltételének, az Alkotmánybíróság azt az Abtv. 56. § (1)–(3) bekezdése alapján eljárva az Ügyrend 30. § (2) bekezdés a) és h) pontjai alapján visszautasította.

Budapest, 2023. július 4.

Dr. Márki Zoltán s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/2414/2022.

